

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
Βασίλειος Οικονομίδης, Καθηγητής Προσχολικής Παιδαγωγικής
Τηλ.: 28310-77657, 6974324979. Email: vasoikon@yahoo.com
Ακαδ. Έτος: 2025 - 2026, Εξάμηνο: Εαρινό

Διδακτική Μεθοδολογία των Κοινωνικών Σπουδών (ΕΠΑ 206)

Περίγραμμα μαθήματος

Σκοπός του μαθήματος αυτού είναι η θεωρητική και πρακτική κατάρτιση των φοιτητών σε θέματα διδακτικής μεθοδολογίας των κοινωνικών σπουδών στην Προσχολική Εκπαίδευση.

Το μάθημα αυτό υπογραμμίζει την ανάγκη να δοθεί έμφαση στη διδασκαλία των ανθρωπιστικών και κοινωνικών σπουδών στην εκπαίδευση και παρέχει στους φοιτητές τις αναγκαίες γνώσεις για να σχεδιάζουν, εφαρμόζουν και αξιολογούν σχετικές δραστηριότητες στο νηπιαγωγείο.

Ενδεικτικές θεματικές ενότητες του μαθήματος:

1. Οριοθέτηση και σκοποθεσία των κοινωνικών σπουδών στην εκπαίδευση. Η ένταξή τους στα προγράμματα σπουδών και η διδασκαλία τους στο νηπιαγωγείο.
2. Η κατανόηση του εαυτού από το παιδί προσχολικής ηλικίας και η ανάπτυξη κοινωνικών σχέσεων με τους άλλους.
3. Το παιδί ως μέλος κοινωνικών ομάδων και σχηματισμών, ως αναπτυσσόμενος πολίτης και οι εμπειρίες του από την κοινωνική, οικονομική και πολιτική οργάνωση του βίου.
4. Η αποδοχή και ο σεβασμός της διαφορετικότητας των ανθρώπων.
5. Τρόποι διδακτικής προσέγγισης στοιχείων (ιστορικά γεγονότα, θρησκευτικές εορτές, επαφή με την πολιτιστική κληρονομιά) που συμβάλλουν στη συγκρότηση συνειδητοποιημένου πολίτη.
6. Ευαισθητοποίηση σε θέματα παγκόσμιου ενδιαφέροντος που επηρεάζουν την καθημερινή ζωή (αγωγή ειρήνης, προστασία περιβάλλοντος, αγωγή υγείας.)
7. Η ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας και οι εφαρμογές τους και οι αλλαγές στη ζωή των ανθρώπων
8. Εξάσκηση των φοιτητών στο σχεδιασμό της διδασκαλίας σχετικών θεμάτων με βάση ολιστικές διαθεματικές προσεγγίσεις.

Εγχειρίδια του μαθήματος:

- 1) Οικονομίδης, Β. (2024). *Η Διδασκαλία των Κοινωνικών Σπουδών στην Προσχολική Εκπαίδευση*. Θεσ/νίκη: Μπαρμπουνάκης.
- 2) Οι δημοσιεύσεις που θα αναρτηθούν στο eclass του μαθήματος.

Τρόπος Εξέτασης:

Για την εξέταση του μαθήματος θα εφαρμοστεί ο συνδυασμός εργασίας και γραπτών εξετάσεων. Η εργασία συνίσταται στον σχεδιασμό ενός εβδομαδιαίου σχεδίου διδασκαλίας για θέμα που προέρχεται από τον χώρο των Κοινωνικών Σπουδών με βάση τη διαθεματική προσέγγιση και πρέπει να αποσταλεί έως την ημέρα της εξέτασης του μαθήματος στο email του Β. Οικονομίδα vasoikon@yahoo.com Για τον τελικό βαθμό του μαθήματος θα συνυπολογιστούν ο βαθμός της εξέτασης με εκείνον της εργασίας κατά το ακόλουθο εύρος: Βαθμός εξέτασης: 0 – 8 (με βάση επιτυχίας

τον βαθμό 5), Βαθμός εργασίας: 0 – 2. Παράδειγμα: Βαθμός εξέτασης 5 + Βαθμός εργασίας 1 = Τελικός βαθμός μαθήματος 6. Δηλαδή, για να λάβει κάποιος βαθμό πάνω από 8, θα πρέπει να εκπονήσει εργασία. Αν εξεταστεί μόνο γραπτώς, μπορεί να λάβει βαθμό έως 8, αλλά, για να περάσει το μάθημα, θα πρέπει να βαθμολογηθεί τουλάχιστον με 5.

Ενδεικτική βιβλιογραφία για το μάθημα «Διδακτική μεθοδολογία των Κοινωνικών Σπουδών στην Προσχολική Εκπαίδευση»

- Αβδελά, Ε** (1998). *Ιστορία και σχολείο*. Αθήνα: Νήσος.
- Άλκκηστις**, (1995). *Μουσεία και σχολεία : δεινόσαυροι κι αγγεία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Αναγνωστόπουλος, Β.** (1999). *Λαϊκή παράδοση και παιδί*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Αναγνωστόπουλος, Β.** (1999α). *Λαϊκή παράδοση και σχολείο*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Αντζουλάτου-Ρετσίλα, Ε.** (1988). *Λαογραφικά μουσεία και παιδεία*. Αθήνα: Έκδ. της συγγρ.
- Βαγιανός, Γ.** (1989). *Η Θρησκευτική Αγωγή στην Α/βάθμια Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Έκδ. του συγγ.
- Βασιλόπουλος, Χ.** (1993). *Ο Μαθητής ως Κριτήριο του Μαθήματος των Θρησκευτικών*. Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη.
- Βασιλόπουλος, Χ.** (1996). *Θρησκευτική Αγωγή και Αυτονομία του Παιδιού*. Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη.
- Γιαλουράκη, Σ.** (2004). Μουσειακή αγωγή. Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 39, 14-23.
- Γκενάκου, Ζ.** (2002). *Ο λαϊκός πολιτισμός και η γλωσσική καλλιέργεια στο Νηπιαγωγείο. Θεωρητική και εμπειρική προσέγγιση*. Αθήνα: Πατάκης.
- Γκενάκου, Ζ.** (2002). *Η λαϊκή παράδοση και η γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού*. Αθήνα: Πατάκης.
- Γκενάκου, Ζ.** (2002). *Η ποίηση του λαού και ο παιδικός λόγος*. Αθήνα: Πατάκης.
- Γκότοβος, Α.** (2002). *Εκπαίδευση και ετερότητα. Ζητήματα Διαπολιτισμικής Παιδαγωγικής*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Γρόσδος, Γ.** (2002). Πριν και μετά την επίσκεψη στο μουσείο. *Ανοιχτό Σχολείο*, 82, 8-11.
- Δάλκος, Γ.** (1998/99). Η σχέση σχολείου και μουσείου: βίοι παράλληλοι. *Τα Εκπαιδευτικά*, 49-50, 46-52.
- Δάλκος, Γ.** (2000). *Σχολείο και μουσείο*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Δαμανάκης, Μ.** (1997). *Η Εκπαίδευση των Παλιννοστούντων και Αλλοδαπών Μαθητών στην Ελλάδα. Διαπολιτισμική Προσέγγιση*. Αθήνα: Gutenberg.
- Δημητριάδη, Κ.** (2002). *Ιστορία και Γεωγραφία στην πρώτη σχολική ηλικία*. Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη.
- Δημητρόπουλος, Π.** (1997). Η ανάπτυξη της θρησκευτικής συνείδησης των μαθητών κατά το άρθρο 16 παρ. 2 του Συντάγματος, τα δικαιώματα των γονέων και η «επικρατούσα» θρησκεία. Στο Χλέπας, Ν.-Κ. και Δημητρόπουλος, Π. *Ζητήματα Θρησκευτικής Ελευθερίας στο Χώρο της Εκπαίδευσης*. Αθήνα-Κομοτηνή: Σάκκουλας, 55-102.
- Δημούλης, Δ.** (1999). Η θρησκευτική ελευθερία ως κανόνας διαφοροποίησης και έννοια αποκλεισμού. Στο Χριστόπουλος, Δ. (Επιμ.), *Νομικά Ζητήματα Θρησκευτικής Ετερότητας στη Ελλάδα*. Αθήνα: Κριτική – Κ.Ε.Μ.Ο., 81-164.
- Ζαμπέτα, Ε.** (2003). *Σχολείο και Θρησκεία*. Αθήνα: Θεμέλιο.

- Ευαγγέλου, Ο. & Κάντζου, Ν.** (2004). Παιδιά πρόσφυγες στον κόσμο. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 39, 60-69.
- Καββαδά, Μ.** (2004). Το σύγχρονο Νηπιαγωγείο παίζει και χορεύει στους ρυθμούς της ελληνικής λαϊκής παράδοσης. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 38, 84-91.
- Καζαμιάς, Α. & Πετρόπουλος** (Επιμ.), (2003). *Παιδεία και πολίτης*. Αθήνα: Ατραπός.
- Κακούρου-Χρόνη, Γ.** (2001), Μουσείο και σχολείο. *Ανοιχτό Σχολείο*, 80, 14-16.
- Καλεσοπούλου, Δ.** (2002). Μάθηση μέσω των αντικειμένων: τα χαρακτηριστικά και η εφαρμογή της στο χώρο του μουσείου και του σχολείου. *Ανοιχτό Σχολείο*, 82, 112-18.
- Καλούρη- Αντωνοπούλου, Ρ.** (1988). *Το μουσείο μέσο τέχνης και αγωγής*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Καρακίτσιος, Α.** (1996). Λαϊκά τραγούδια στο Νηπιαγωγείο. *Τα Εκπαιδευτικά*, 41, 36-46.
- Καραγιώργος, Δ.** (2005). Μια άλλη προσέγγιση των κοινωνικών σπουδών στην Ελλάδα σήμερα. Τάσεις και προοπτικές. Στο *Εκπαιδευτικά Ανάλεκτα*, Αθήνα: Ατραπός, 694-723.
- Κάτσικας, Χ. & Πολίτου, Ε.** (1999). *Τσιγγάνοι, μειονοτικοί, παλιννοστούντες και αλλοδαποί στη ελληνική εκπαίδευση : εκτός "τάξης" το "διαφορετικό"*; Αθήνα: Gutenberg.
- Κιτσαράς, Γ.** (2001). *Προσχολική Παιδαγωγική*. Αθήνα: Έκδ. του συγγ.
- Κογκούλης, Ι.** (2003). *Διδακτική των Θρησκευτικών στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση*. Θεσσαλονίκη: Αφοι Κυριακίδη.
- Κουλόμζιν, Σ.** (2000). *Το Ορθόδοξο Βίωμα και τα Παιδιά μας*. (Μετ. Π. Τσαλίκη). Αθήνα: Ακρίτας, Δ' έκδ.
- Κόκκινος, Γ. & Αλεξάκη, Ε.** (Επιμ.), (2002). *Διεπιστημονικές προσεγγίσεις στη μουσειακή αγωγή*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Κόμπος, Κ.** (1998). Το δικαίωμα στη διαφορά. *Ανοιχτό Σχολείο*, 68, 7-18.
- Κούτσικα, Γ.** (1998). Επισκέψεις σε <μεγαλίστικα> μουσεία για παιδιά προσχολικής ηλικίας. *Ανοιχτό Σχολείο*, 68, 5-6.
- Κουτσοβάνου, Ε.** (1999). *Οι Κοινωνικές Επιστήμες στην Προσχολική Εκπαίδευση*. Αθήνα: Οδυσσέας, Β' έκδ.
- Μάρκου, Γ.** (1997). *Εισαγωγή στη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση. Ελληνική και Διεθνής Εμπειρία*. Αθήνα: Έκδ. του συγγ.
- Μασσιάλας, Β.** (1984). *Το σχολείο εργαστήριο ζωής. Εισαγωγή στη μεθοδολογία της διδασκαλίας των κοινωνικών σπουδών*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Μπακοπούλου, Φ.** (2004). Αρχαιολογικό Μουσείο Μύρινας Λήμνου. Μια περίπτωση παιδαγωγικής προσέγγισης για παιδιά προσχολικής ηλικίας. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 40, 14-20.
- Μωραϊτή, Τ. & Καϊάφα, Ν.** (1994) *Η λαϊκή παράδοση στο νηπιαγωγείο*. Θεσ/κη: Μπαρμπουνάκης.
- Μωραϊτή, Τ.** (2000). *Λαϊκή παράδοση και σχολείο : εκπαιδευτικό πρόγραμμα προσέγγισης των παιδιών του νηπιαγωγείου και του δημοτικού σχολείου στον παραδοσιακό πολιτισμό*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Νάκου, Ε.** (2000). *Τα παιδιά και η Ιστορία. Ιστορική σκέψη, γνώση και ερμηνεία*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Νάκου, Ε.** (2001). *Μουσεία: Εμείς, τα πράγματα και ο πολιτισμός*. Αθήνα: Νήσος.
- Νικολάου, Γ.** (2000). *Ένταξη και εκπαίδευση των αλλοδαπών μαθητών στο Δημοτικό σχολείο : από την "ομογένεια" στην πολυπολιτισμικότητα*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα..

- Νικολάου, Γ.** (2005). *Διαπολιτισμική διδακτική*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα..
- Νικολούδη, Φ.** (2002). Η διαπολιτισμική εκπαίδευση στο Νηπιαγωγείο. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 26, 14-17.
- Νικολούδη, Φ.** (2002). Εγώ; Δεν είμαι ρατσιστής. Αυτοί είναι διαφορετικοί από μένα. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 32, 47-49.
- Ντεμπρέ, Ρ.** (2004). *Η διδασκαλία της Θρησκείας στο ουδετερόθρησκο σχολείο*. (Μετ. Γ. καράμπελας) Αθήνα: Εστία.
- Ντεκάστρο, Μ.** (1994). *Λαϊκή τέχνη: Οδηγός για παιδιά*. Αθήνα: Κέδρος.
- Ντολιοπούλου, Ε.** (1999). *Σύγχρονες Τάσεις της Προσχολικής Αγωγής*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γ. Δάρδανος.
- Ντολιοπούλου, Ε.** (2000). *Σύγχρονα Προγράμματα για Παιδιά Προσχολικής Ηλικίας*. Αθήνα: Τυπωθήτω – Γ. Δάρδανος.
- Οικονομίδης, Β.** (2002). Η γωνιά της λαϊκής παράδοσης στο Νηπιαγωγείο: απόψεις των νηπιαγωγών και μεθοδολογικοί προβληματισμοί. Στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, Σχολή Επιστημών Αγωγής, Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, *Ψυχοπαιδαγωγική της Προσχολικής ηλικίας. Πρακτικά Επιστημονικού Συνεδρίου*. Ρέθυμνο: Παιδαγωγικό Τμήμα Προσχολικής Εκπαίδευσης, Τόμ. Α', σελ. 418-436.
- Οικονομίδης, Β.** (2009). Το νηπιαγωγείο ως χώρος διαμόρφωσης του δημοκρατικού πολίτη και εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα. Στο Οικονομίδης, Β & Ελευθεράκης, Θ. (Επιμ.) *Εκπαίδευση, Δημοκρατία και Ανθρώπινα Δικαιώματα*. Αθήνα: Ατραπός.
- Οικονομίδης, Β. & Ελευθεράκης, Θ.** (Επιμ.) (2009). *Εκπαίδευση, Δημοκρατία και Ανθρώπινα Δικαιώματα*. Αθήνα: Ατραπός.
- Παλαιολόγου, Ν.** (2003). Το διαπολιτισμικό Νηπιαγωγείο: δραστηριότητες για την ενίσχυση της διαφορετικότητας. *Παιδαγωγικό Βήμα Αιγαίου*, 47, 55-65.
- Παλαιολόγου, Ν.** (2003α). Το σύγχρονο Νηπιαγωγείο και η ενίσχυση της διαπολιτισμικότητας. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 36, 22-24.
- Παναγιωτοπούλου, Π.** (2003). Το μουσείο και ο εκπαιδευτικός του ρόλος. Εκπαιδευτικό πρόγραμμα. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 35, 22-27.
- Πανταζής, Β.** (2002). Το μάθημα της Ιστορίας. Διαπολιτισμική μάθηση στο μάθημα της Ιστορίας. *Μακεδόν*, 10, 205-216.
- Πανταζής, Σ.** (2006) *Διαπολιτισμική αγωγή στο Νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Έκδ. του συγγ.
- Ράδου, Μ.** (2003). Πως ένας πίνακας ζωγραφικής με θέμα τα κάλαντα μας προσκαλεί να επισκεφθούμε το Μουσείο Ελληνικών Μουσικών Οργάνων. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 36, 43-49.
- Σάββα, Ε.** (1999). Τα τσιγγανόπαιδα στο σχολείο και τη ζωή: μια διαπολιτισμική εκπαιδευτική πρόκληση. *Τα Εκπαιδευτικά*, 51-52, 176-182.
- Σιαμήτρας, Γ.** (2000). Προετοιμασία, πραγματοποίηση και αξιολόγηση της επίσκεψης σε μουσείο. *Ανοιχτό Σχολείο*, 74, 5-9.
- Σταθόπουλος, Μ.** (1999). Η συνταγματική κατοχύρωση της θρησκευτικής ελευθερίας και οι σχέσεις Πολιτείας – Εκκλησίας. Στο Χριστόπουλος, Δ. (Επιμ.), *Νομικά Ζητήματα Θρησκευτικής Ετερότητας στη Ελλάδα*. Αθήνα: Κριτική – Κ.Ε.Μ.Ο., 199-224.
- Στραταριδάκη, Άν.** (2006). *Η Ιστορία στην Προσχολική Εκπαίδευση. Θεωρητικές Θέσεις και Ενδεικτικές Εφαρμογές*. Ηράκλειο: Έκδ. της συγγ. *Σύνταγμα της Ελλάδος 1975 / 1986*. Αθήνα 1986.

- Σωτηρέλης, Γ.** (1998). *Θρησκεία και Εκπαίδευση κατά το Σύνταγμα και την Ευρωπαϊκή Σύμβαση. Από τον κατηχητισμό στην πολυφωνία*. Αθήνα: Σάκκουλας.
- Σωτηρέλης, Γ.** (1999). Ο χωρισμός Κράτους – Εκκλησίας: Η αναθεώρηση που δεν έγινε. Στο Χριστόπουλος, Δ. (Επιμ.), *Νομικά Ζητήματα Θρησκευτικής Ετερότητας στη Ελλάδα*. Αθήνα: Κριτική – Κ.Ε.Μ.Ο., 19-79.
- Τσιάκαλος, Γ.** (2000). *Οδηγός αντιρατσιστικής εκπαίδευσης*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα..
- Φουντά, Γ.** (2004). Ταξιδεύοντας στο Μακεδονικό Αγώνα πάνω σε μια πένα και ένα ...ποντίκι. *Σύγχρονο Νηπιαγωγείο*, 41, 62-65.
- Φραγκουδάκη, Α. & Δραγώνα, Θ.** (1997) *Τι ειν' η πατρίδα μας;* Αθήνα: Αλεξάνδρεια.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ. – Π.Ι.** (2002). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) για το Νηπιαγωγείο*. Αθήνα.
- Derman-Sparks, L.** (χ.χ.). *Καταπολεμώντας τις προκαταλήψεις*.(Επιμ.- Μετ. : Α. χουντουμάδη, Ε. Μόρφη). Αθήνα: Σχεδία.
- Allen, R.** (1996). "Introduction: What should we teach in Social Studies and why?" In B. Massialas & R. Allen (Eds.) *Crucial Issues in Teaching Social Studies K – 12*. Belmont: Wadsworth.
- Hooper-Greenhill, E.** (1992). *Museums and the shaping of knowledge*. London: Routledge.
- Hooper-Greenhill, E.** (1994). *The Educational role of the museum*. London: Routledge.
- Hooper-Greenhill, E.** (1999). *Museums and their visitors*. London: Routledge.
- Martorella, P. H.** (1994). *Social Studies for elementary school children. Developing young citizens*. N.J. : Prentice-Hall.
- Massialas, B. & Allen, R. E.** (1996). *Crucial issues in teaching social studies K-12*. N.Y. : Wadsworth.
- Mindes, G.** (2005). Social studies in today's early childhood curricula. *Young Children*, 60(5), 12-18.
- O' Hara, L. & O' Hara, M.** (2001). *Teaching History 3-11: The essential guide*. New York: Continuum.
- Owen, D. & Ryan A.** (2001). *Teaching Geography 3-11: The essential guide*. New York: Continuum.
- Pluckrose, H.** (1993). *Children learning History*. Herts: Simon & Schuster Education.
- Ros, A.** (2005). *Teaching citizenship. Proceedings of the 7th conference of the children's identity and citizenship in Europe Thematic Network*. London: CiCe.
- Seefeldt, C.** (2001). *Social studies for the preschool/primary child*.NJ: Merrill. Prentice Hall.
- Seefeldt, C. & Barbour, N.** (1998). *Early Childhood Education. An introduction*. N.J. :Merill, 4th ed.
- Shaver, J.P.**(Ed), (1991). *Handbook of research on Social Studies teaching and learning*. N.Y. : Macmillan.